

Päihdetyön käytännön tieto haltuun

31.8.09 Kuopio

Päihdetyön aluekehittäjä

Anne Kejonen

Esityksen rakenne

- Päihdetyön aluekehittäjä hanke
 - Tavoitteet, toimet, hieman arviointia
 - Tilastojen ja seurannan mittareiden hyödyntäminen työssä

Päihdetyön aluekehittäjä hanke, hankkeen tausta

- STM:n lisämääräraha päihdepalveluiden kehittämiseen osaamiskeskuksille
- Työalue Itä-Suomen lääni ja Kainuu
- Huomioidaan meneillä olevat kansalliset ohjelmat toiminnoissa. (KASTE-, MIELI-PÄIHDE-, PARAS- alkoholi- ja huumausainepoliittinen toimenpideohjelma)

Päihdetyön aluekehittäjä hanke,

1. Päihdetyön ja –palveluiden kuntalähtöisen, seutu, alueyhteistyön ja monialaiseen ja ylijarajaiseen kumppanuuteen perustuvan kehittämiskulttuurin vahvistaminen
2. Palvelujen turvaaminen ja kehittäminen uusiutuvassa kunta- ja palvelurakenteessa, sisällöissä, tavoissa ja työnjaoissa ohjaamisella ja strategisella kehittämisenäkemyksellä
3. Päihdealan osaamisen kehittäminen ja hallinnan tuki
4. Pysyvän (-ien) alueellisten päihdealan palvelu- ja kehittämISRakenteiden selvittäminen

= OSAAMINEN, PALVELUT,
KEHITTÄMINEN

Keskeiset työtehtävät

- Päihdetyön ja päihdepalveluiden kehittäminen ISO alueella
- Työtehtäviin kuuluvat kuntien päihdetyön ohjaaminen ja tukeminen, päihdehankkeiden ohjaus ja tukeminen, koulutus, päihdetyön verkostojen vahvistaminen sekä päihdealan palvelu- ja kehittämisrakenteiden selvittäminen / aikaansaaminen

Työmuodot

- ISO päihdetyön rakenneuudistus
- Kunta yhteistyö
- Verkostotyö
- Koulutus
- Kehittämistyö ja työkalut

ISO päihdetyön rakenneuudistus

Itäsuomalainen päihdetyön asiantuntijaryhmä

Maakunnalliset päihdetyöryhmät

Savojen, Kainuu (oma) ja P-Karjalan päihdetyöryhmät

**Kuntoutus- ja palvelu-
teemaryhmä**

**PARAS- ja vaikuttamis-
teemaryhmä**

Muita verkostoja:
Hankeverkosto
Päihdetyön opettajat (P-K, E-S)
Ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilöt

Kunta- ja seutuyhteistyö

- Seutufoorumit: ISO:n järjestämät: JJR, Savonlinnan seutu, Sisä-Savo, Varkauden seutu, Ylä-Savo
- Mukana myös kuntien ja seutujen itse järjestämissä foorumeissa päihdeasioiden tiimoilta. (Pielisen-Karjala, Keski-Karjala, Jua-Kaa-Tuu-, Ylä-Savo)
- Kuntakäynnit. Ei sinne, missä hankkeita >> Tuki hankkeille: Joensuun seutu, Mikkelin seutu, Pieksämäen seutu, Kainuu)

- Strategiatyön tuki
- Mielenterveys- ja päihdetyön yhteistyöhön tukemisen
Valtakunnallisten ohjelmien jalkautuksen tukeminen

Verkostoyhteistyö

- Synergia etu eri toimijoiden yhteistyöllä
Kumppaneita mm. THL, A-klinikka säätiö, oppilaitokset, terveysterveys ry, P-Karjalan kansanterveyden keskus, kunnat, järjestöt, hankkeet, P-K sairaanhoitopiiri, kriminaalihuoltolaitokset yms.....

Hankkeiden verkosto

- ISO koordinoi. Perustettu 2007. Mukana n. 20 mielenterveys-, päihde, väkivalta-, peli-, etsivätyö- sekä riippuvuushanketta. Uusia hankkeita tulee, entisiä loppuu
- Verkoston perustamisen ideana oli projektityöntekijöiden yhteen saattaminen sekä heidän koulutuksellinen oppimistavoite kehittämistyössä
 - YAMK -opintojen(kehittäminen ja johtaminen) opinnäytetyö verkoston toimintaan. 10/09.

Koulutus

- Huuko prosessikoulutus P-Karjalassa
4x vuosien 2008-2009 aikana. (yhteensä n. 300 osallistujaa)
 - Vammaisten päihdetyö 9/09, Mikkeli
 - Ehkäisevän päihdetyö resurssihukka vai voimavara, Mikkeli 3/09
 - Päihteiden käytön puheeksiotto koulutukset
(Savonlinna, Mikkeli, Joensuu) Tulossa Varkaus
(Ih) 11/09. Mukana monessa yhteistyökumppanin
koulutuksessa luennoimassa
- Paljon työkokoustyypistä koulutusta

Kehittämistyö ja työkalut

- Päihdeavainindikaattoreiden kuntakortit koko ISO alueen kunnista
- €-Matti työryhmässä mukana
- Ikäihmisten päihdemittari työryhmässä mukana (valmistuu 2010 alkuun)

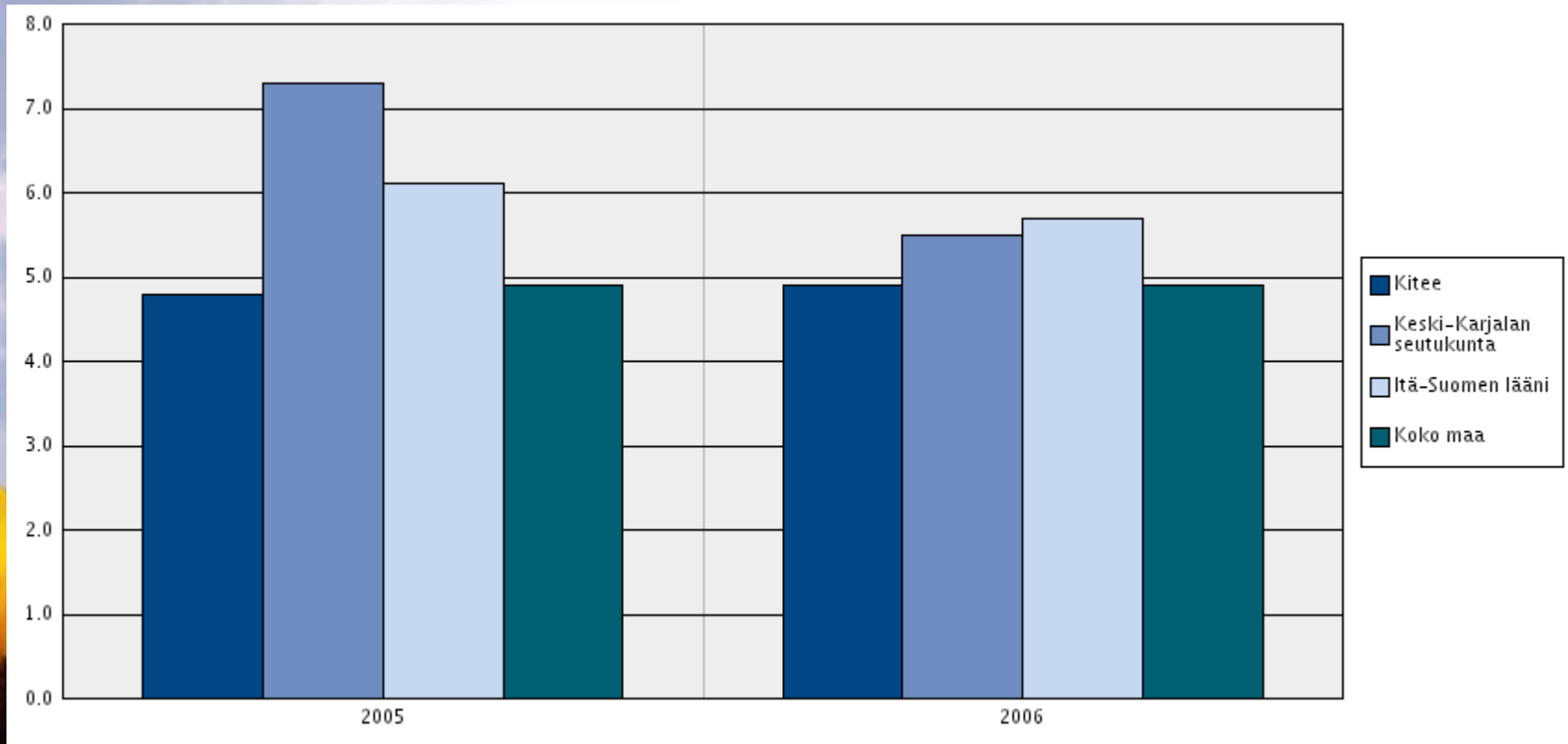
Seurannan mittareista, avain päihdeindikaattorit

- Pohjatyö tehty läänien yhteistyönä. Sotkanet.
- Indikaattorit sisältävät **päihdehaittoja ennakoivia tekijöitä**; Alkoholin myynti / asukas, koulutuksen ulkopuolelle jääneet, työttömyysprosentti, toimeentuloa saaneet henkilöt sekä **päihteiden vaikutusten hyvinvointiin** indikaattoreita; päihdehuollon avopalveluasiakkaat, päihteiden vuoksi tk:ssa ja sairaalassa hoidetut, päihdehuollon laitoksissa olleet, poliisin tietoon tulleet väkivalta- ja rattijuopporikokset sekä huostaan otetut kodin ulkopuolelle sijoitetut lapset.
- Em. Pohjalta kunnan tulee laatia ns. hyvinvointi saldo, jossa on kunnan oma tulkinta tilastoista ja tilanteesta

Avainpäihdeindikaattorit

- **Työväline** kuntien päihdeasioiden puheeksiottamisen, suunnittelemisen ja kehittämisen tueksi.
- **Kuntien** mahdollisuus tiedon vertailtavuuteen
- **Tuodaan** esille päihteidenkäyttöä ennakoivat indikaattorit, joihin kunnissa on mahdollista vaikuttaa mm. ehkäisevää päihdetyötä lisäämällä
- **Nostetaan** päihteiden käytön vaikutukset hyvinvointiin ja yleiseen turvallisuuteen liittyvät indikaattorit esille
- **Kunnat** motivoituvat luomaan/ tarkastamaan päihdestrategiansa, aktivoimaan moniammatillisen päihdetyöryhmän toimintaa

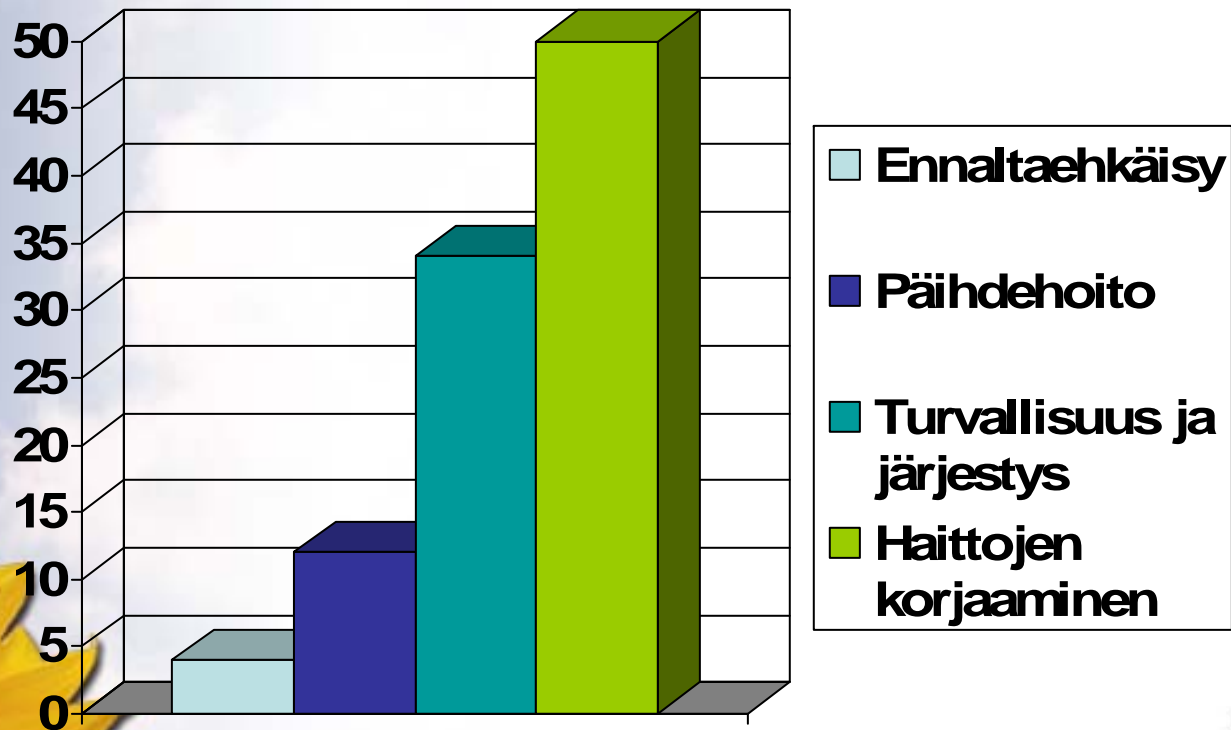
Esimerkki indikaattorista, (Poliisin tietoon tulleet rattijuopumustapaukset / 1000 asukasta)

Kuinka avainpäihdeindikaattoreita hyödynnetty:

- Kunta- ja seutukäynneillä keskustelun pohjana. Yhdessä tulkinta ja tältä pohjalta suunnitelmat jatkotyöskentelyyn
- Esillä mm. maakuntien sosiaalijohdon ja maakuntajaostojen kokouksissa
- Tiedotettu kuntia valmiista aineistosta
ISO-sivuilla

Lisää tilastoja: Kustannusten rakenne päihdetyössä

Alkoholin aiheuttamat kustannukset (Vihmo, Stakes)

- Alkoholin aiheuttamat välittömät kustannukset vuonna 2003 oli 933 M €
- n. 180 € per capita. Maksut jakautuu: Valtio 30%, kunnat 30% ja yksityinen sektori 40% (eläkkeet, korvaukset)
- Alkoholin välilliset kustannukset vuonna 2003 oli 3-4.6 miljardia €. (menetetyn elämän arvo, tuotantomenetykset)
- Välilliset ja välilliset yhteensä 4-5.6.miljardia €
- Alkoholituotot (ah-vero + alv) 2,1 miljardia €
- >>>> **Laskettu kuntakohtaiset tiedot em. 180 € mukaan**

Muita hyödynnettäviä tilastoja/ mittareita

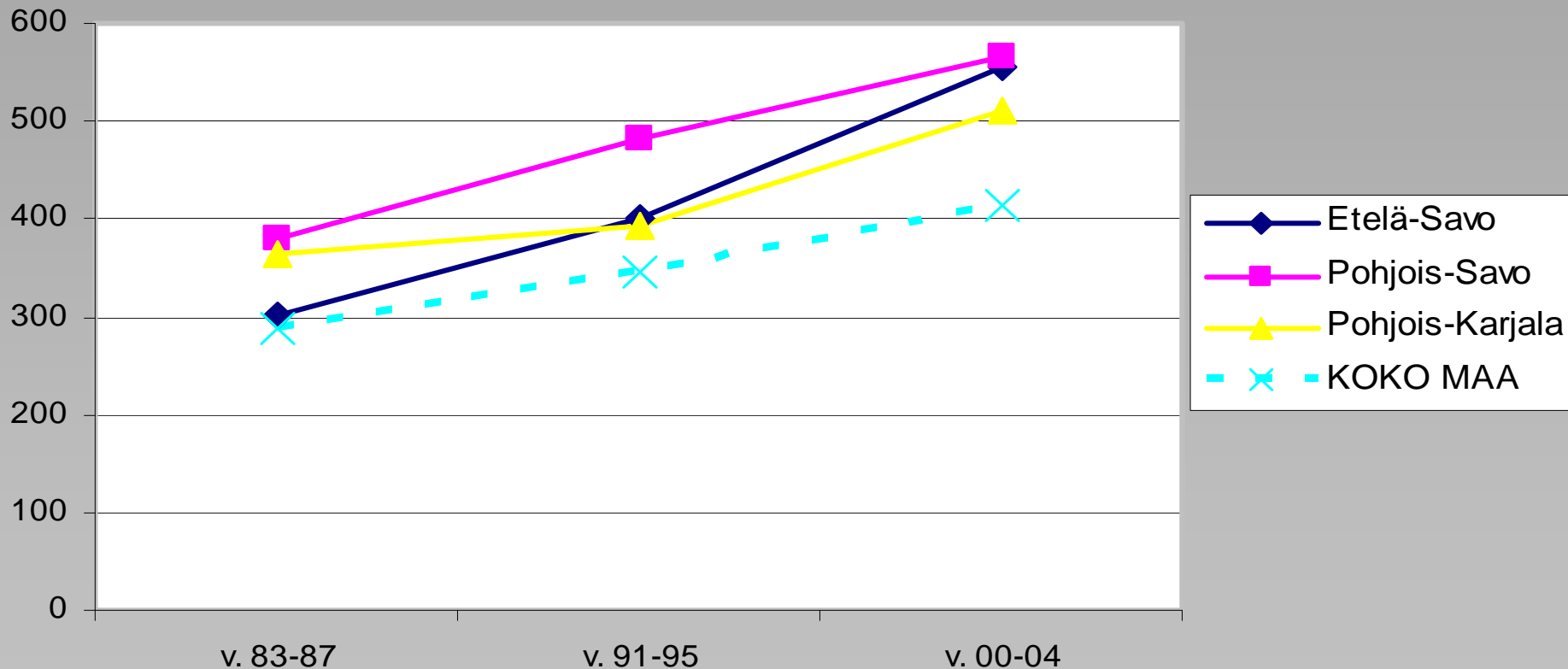
- Menetetyt elinvuodet (Potential Years of Life Lost) eli PYLL-indeksi kuvaa väestön ennenaikaisesti menetettyjen elinvuosien määrää. Se on yksi kansainvälisesti usein käytetyistä hyvinvoinnin mittareista. Menetelmä tarkastelee kuoleman ajankohtaa suhteessa asetettuun elinajan odotteeseen eri kuolinsyiden osalta. PYLL-indeksi lasketaan suhteuttamalla ennenaikaisesti menetettyjen elinvuosien määrä 100 000 henkilövuoteen

Esimerkki: Menetetyt elinvuodet -alkoholikuolleisuus

Menetetyt elinvuodet -alkoholikuolleisuus Itä-Suomen läänissä

MIEHET JA NAISET

Alkoholiperäiset sairaudet ja alkoholimyrkytykset
(F10,G312,G4051,G621,G721,I426,K292,K70,K860,O354,P043,X45)

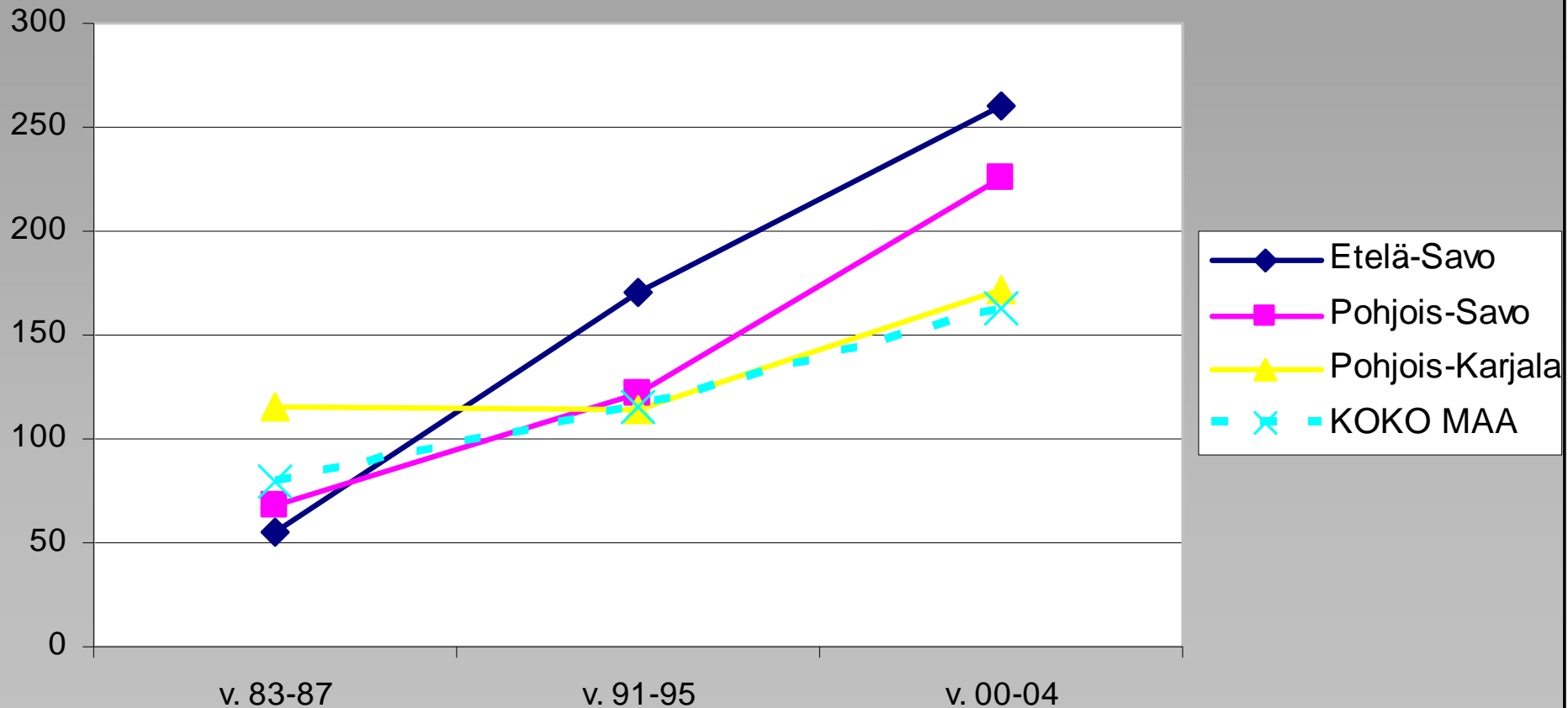

Esimerkki: Menetetyt elinvuodet – alkoholikuolleisuus, naiset

Menetetyt elinvuodet -alkoholikuolleisuus Itä-Suomen läänissä

NAISET

Alkoholiperäiset sairaudet ja alkoholimyrkytykset
(F10,G312,G4051,G621,G721,I426,K292,K70,K860,O354,P043,X45)

Muita hyödynnettäviä tilastoja

- **Kouluterveyskyselyt.** Tuloksia 2008 Itä-Suomesta. Nuorten väkivalta yleistä
 - **Fyysistä uhkaa** viimeisen vuoden aikana on kokenut keskimäärin joka viides yläluokkalainen ja ammattiin opiskeleva sekä joka kuudes lukiolainen
 - **Koulukiusaaminen** on yleistynyt peruskoulun yläluokkien oppilailla. Nyt seitsemän prosenttia tytöistä ja joka kymmenes poika ilmoitti tulleensa kiusatuksi vähintään kerran viikossa lukukauden aikana

Seksuaalinen väkivalta on lisääntynyt.

Muita hyödynnettäviä tilastoja

- **Juomatapatutkimus: Viimeisimmän tutkimuksen mukaan suomalaisten naisten alkoholikulutus on kasvanut 15% viimeisen 10 vuoden aikana. Erityisesti lisäystä on 50-69 vuotiaiden naisten ikäryhmässä**
- **Päihdetilastollinen vuosikirja on hyvä apuväline**
- **Lisää tietoa: Valtakunnallinen alkoholiohjelman toteutus Itä-Suomessa 2004-2007 (Kejonen) Seutu- ja kuntakohtaista tietoa päihdetyöstä. (myös ept)**

Muut tutkimukset, selvitykset, tilastot

- Itä-Suomen läänissä lapsilla ja nuorilla on paljon mielenterveydenhäiriöitä. Itä-Suomen läänin kunnissa joudutaan turvautumaan valtakunnallista keskiarvoa enemmän lastensuojelun huostaanottoihin ja avohuollon tukitoimiin. Avun tarve ylittää käytettävissä olevien palveluiden määrän. Hoitotakuu lasten ja nuorten mielenterveyspalveluissa ei toteudu Itä-Suomen läänissä.

Lähde: Ollonen, P. & Uusitalo, M. 2008. Lasten ja nuorten psykososiaalisten palveluiden saatavuus.

Itä-Suomen läänin vuosijulkaisu 2008, 18-21.

Mitä tilastoja tulossa

- ISO päihdetyön asiantuntijaryhmässä 5/09 esitettiin, että kartoitetaan kuntien päihdetyöhön varattu rahoitus. >> Lh tekee kyselyn kuntiin. Samalla kartoitetaan kuntien aiheet mielenterveys- ja päihdesuunnitelman toimeenpanoon.
- € - Matti tulee painosta alkoholiohjelman kautta syksyllä. >> Vertailutietoa kustannuksista päättäjille.

Päihdetyön aluekehittäjähankeen arvioinnista, onnistumisia

- Ulkoinen arviointi valmistuu 9/09. (Minna Turunen JOY)
- Verkostot vahvistuneet (hyvien käytäntöjen esittely / levitys, yhteistyö / kumppanuus...)
- Koulutus lisännyt osaamista
- Hyviä hankkeita alueella (Ylä-Savo, Tyynelä..) >> Pilotit Pienissä /pienehköissä kunnissa hyviä malleja mt- ja päihdetyön yhdistämisestä!!!
- Hankkeiden verkosto tarpeellinen tuki projektityöntekijöille
- Seutu yhteistyö lisääntynyt

Kaikki ei tullut tehdyksi....

- Pysyvää kehittämissyksikköä ei syntynyt alueelle
- PARAS myllerrys tuonut oman haasteensa (osa kunnista on osannut hyödyntää, osa odottelee)
- Lama teki tehtävänsä: Päihdepalveluista karsittu
- Asennetyötä tulee tehdä jatkossakin
- KASTE –hankkeeseen ei ole saatu Idästä päihde- ja mielenterveysaihioita mukaan, tarpeesta huolimatta! >> Olisiko tarpeen ”korvamerkitä” STM:n taholta KASTE -rahoitusta tämän substanssin kohdalle?

Lisää haasteita päihdepalveluissa, yleisesti

- Koordinointi ja johtajuus päihdetyössä kaipaa vahvistusta. Haasteet tutut: sosiaali versus terveystaloustietämys, Erityinen versus peruspalvelut
>>Osaamista pitäisi olla myös siellä, missä kohdataan suuria massoja
- Päihdeasiakkaita kohtaan olevat asenteet
- Panokset menee raskaaseen korjaavaan työhön, ehkäisevä työ paitsiossa.
- Päätäjien huono terveystaloustietämys
(olisiko IVAsta apua?, pakolliset terveystaloustietämyskurssit luottamushenkilöille?)

Yhteinen hyvinvointi, meidän kaikkien asia

Paljon on näkijöitä, vähän on tekijöitä. Kiitos mielenkiinnosta.